

Posudek diplomové práce

Název práce: Rodinná odolnost z pohledu sanace rodiny

Autorka: Alena Rousková

Oponentka: PhDr. Hana Janečková, PhD., Evangelická teologická fakulta UK

Diplomová práce Aleny Rouskové je zpracována kvalitně. Po formální stránce splňuje požadavky na rozsah i grafickou úpravu, je přehledná, logicky uspořádaná a čtenářsky vstřícná, zajímavá a poučná. V práci téměř nejsou gramatické chyby ani závažné stylistické nedostatky, naopak jazyk autorky je kultivovaný, osobitý i odborně přiměřený. Autorka přináší nové pohledy na rodinu, která může selhávat ve svých funkcích, ale disponuje svými vnitřními silami, zdroji a strategiemi zvládnutí. Ve své práci se autorka snaží přispět k reflexi sociální práce s rodinami a k posunu vnímání role sociálního pracovníka v pomoci rodinám. Rovněž praktická část a její metodické uchopení je výjimečné – případová studie spojená s dynamickým porozuměním a reflexí vlastní cesty, vlastního jazykového a postojového vývoje rozhodně nepatří k těm frekventovaným ve studentských pracích.

V praktické části své práce autorka těží z důkladné a všestranné teoretické přípravy. Každý jednotlivý krok případové studie (expozice, anamnéza sociální a zdravotní, zmapování současného stavu, prognóza, katamnéza) je zpracován systematicky, s metodologickou precizností, s nadhledem a v teoretických souvislostech. Autorka velmi pečlivě volí jazyk své analýzy tak, aby nesklouzla do medicínského přístupu s důrazem na patologii, ale aby zachovala perspektivu zvládnutí a odolnosti rodiny. Při popisu rodiny hledá rizikové faktory odolnosti, působící negativní podmínky a zátěžové situace, ale i zdroje a protektivní faktory, jak jsou definovány v odborné literatuře zaměřené na resilienci, psychosociální krizi nebo pozitivní psychologii. Popsaný proces autorčina porozumění představuje inovativní přístup v reflexi sociální práce. Je třeba ocenit, jak je celý tento proces vztažen k roli sociální práce a sociální služby, a tím i k vytčenému cíli diplomové práce. Z hlediska pojmů, které jsou nové a u nás ještě zřejmě ne dostatečně zavedené, by asi stálo za to, ještě více probádat jejich významy. Např. rozdíl mezi resilience a resiliency není, zdá se, v angličtině dostatečně ustálený a jejich význam jednoznačně rozlišený. Resilience může být, na rozdíl od výsledku autorčina pátrání, chápána zcela opačně, totiž jako „schopnost překonat nesnáze“ (nikoli tedy proces, jak je uvedeno na s. 30) – viz citace na <http://trauma-recovery.ca/resiliency/what-is-resiliency/>. Větší důraz by mohl být položen na sociálně ekologický a kulturní rozměr resilience (ten vidíme v diplomové práci např. na s. 38-41, na s. 44 a jinde, ale zůstává nepojmenován). Pojem resiliency je dle některých stanovisek považován dokonce za nadbytečný a málo užívaný (<https://writingexplained.org/resilience-vs-resiliency-difference>). S ohledem na širší problematiku udělala autorka i přesto obrovský kus práce v úsilí o teoretické uchopení svého tématu.

Pokud bych měla zmínit nějaké slabé stránky, pak by to snad byla jen poznámka k práci s literaturou. Je škoda, že autorka nesáhla častěji k původním dílům autorů, které cituje. Přemíra sekundárních, i terciárních citací (Šolcová připomíná Břicháčka...; Matoušek uvádí, že podle Úlehly...; Matoušek zmiňuje Lascheho názor, podle něhož Rogers...), navíc způsob citování, který neodpovídá zcela standardu, (např. Baštecká in Baštecká, kde chybí název kapitoly, ze které autorka čerpá) nebo je dokonce chybný (např. pozn. č. 31 – místo Lackové najdeme v poznámce Paulíka; č. 157 namísto Walshové najdeme Sobotkovou a tu navíc In Ševčík...; č. 172 – není zřejmé, zda se zde autorka odvolává na Matouška nebo Vaculíkovou; pozn. č. 206 - místo Rogerse najdeme Bajera) ruší při čtení jinak zdařilého textu. Seznam použité literatury je velmi rozsáhlý, jedinou slabinou v tomto směru je

nedostatek zahraničních zdrojů. Pouhé tři cizojazyčné tituly však autorka evidentně prostudovala velmi důkladně a hojně z nich cituje. Zahraniční autoři jsou citováni často, avšak převážně ze sekundárních zdrojů nebo z přeložených publikací.

Zbytečné pro účely diplomové práce jsou zcela prázdné listy. Jen výjimečně se vyskytují překlepy a gramatické chyby (např. s. 24 – mývá; s. 31 „kterých se rodina se rodina...“; s. 72: Narodil se zkrácenými vazy).

Závěr: Diplomová práce Aleny Rouskové představuje pro oblast sociální práce s rodinou zajímavý přínos po stránce obsahové a metodologické. Dobře propojuje teoretickou a praktickou část. Je psána odborně vyzrálým, kultivovaným jazykem. Nedostatky, které se týkají způsobu citování, neukazují na nepozornost či nedbalost, ale spíše na úsilí o korektní a poctivý přístup autorky.

Závěr: Doporučuji práci k obhajobě a navrhuji **hodnocení stupněm B – velmi dobře.**

Otázky k diskusi:

1. Proč je pro společnost důležité, aby fungovala rodina?
2. Jak jsou vlastně definovány ohrožené rodiny? Jde o konstrukt těch, kteří pomáhají? Jsou tyto rodiny ohrožené nebo problémové? Proč je stavěn do protikladu život rodiny ze „středí vrstvy“ a život „ohrožené rodiny“ (s. 75)? A kde vznikl stav ohroženosti popsané rodiny – jsou to pouze rizika v diplomové práci uvedená (špatná finanční situace rodiny, zdravotní potíže, bytová situace, psychická traumata, školní a výchovné problémy), nebo i rizika zamlčená, o kterých se čtenář může jen dohadovat (nízké vzdělání rodičů, etnický původ matky - viz s. 79).
3. Nebylo by možné nahradit výraz „proces odolnosti“ slovním spojením „proces vzniku, vývoje a proměn odolnosti“ nebo „proces zdolávání, odolávání“? Hovořit o „příběhu rodinné odolnosti“ namísto „procesu rodinné odolnosti“?

V Praze dne 25.1.2019